

Spiritul lui Șincai

LAZĂR LĂDARIU

Redactor-șef, „Cuvântul Liber”

„Musa întâi în Săbed m-a nutrit în studii; pe urmă / Locul părinților mei mi-a fost scump, totdeauna, Samșudul, / După aceea, doi ani m-a hrănit Oșorheiul, de unde / Drumul spre Cluj l-am luat...”. Am ales, pentru început, câteva versuri din *Elegia* a 3-a, de Gheorghe Șincai, tradusă de Teodor Naum.

❖ Șincai – cel născut la Râciu, în inima Câmpiei Transilvaniei.

❖ Șincai – școlit la Târgu-Mureș, la Colegiul Reformat, apoi la Colegiul Iezuit din Cluj, cel neîntrecut în școala de gramatică și în clasa de poetică, apoi elev eminent la Gimnaziul Piaristilor din Bistrița.

❖ Șincai – cel din școlile Blajului, ca profesor, trimis, împreună cu Petru Maior și Ioachim Pop, la Colegiul de Propaganda Fide din Roma.

❖ Șincai – cel care adună acolo, din biblioteci, într-o fericită întoarcere la izvoare, mărturiile istorice ale originii românilor, trudă încununată de cele 27 de tomuri de documente culese în Cetatea eternă.

❖ Șincai – cărturarul, istoricul și filologul iluminist.

❖ Șincai – nume legat de o vastă mișcare culturală denumită Școala Ardeleană.

❖ Șincai – eroul unor episoade dramatice ale luptei de renaștere națională a românilor din Transilvania.

❖ Șincai – mare conștiință socială activă a vremii, cel cu viața atât de agitată, dedicată sacrificiului și credinței.

❖ Șincai – doctor a două facultăți (filozofie și teologie), îndreptându-se spre Viena.

❖ Șincai – cel întors la Blaj, unde încep neînțelegerile adunate în cortegiul de suferințe și de umilințe, culminând cu părăsirea hainei monahale, din cauza ironiei lui necruțătoare care stârnește ura dușmanilor lui de moarte.

❖ Șincai – cel asupra căruia se abat furtunile necruțătoare.

❖ Șincai – cel care, după o legendă, încins cu sabie, amenința: „Ori pier eu, ori piere episcopul!”

❖ Șincai - „iacobinul” – arestat și dus la închisoarea Aiudului, ca răufăcător.

❖ Șincai – cel care, prin procese, dorea să-și facă dreptate.

- ❖ Șincai – cel cu orgoliul rănit, cu demnitatea și cu mândria ofensate.
 - ❖ Șincai – cel care exclama: „...*declar solemn că voi triumfa înaintea zeilor pământești.*”
 - ❖ Șincai – cărturarul care cerea: „*Deșteaptă-te, drept aceea, o iubit neamul meu, și ai minte!*”
 - ❖ Șincai – director al școlilor românești din Transilvania, care a deschis peste 300 de școli, acele renumite „*ferestre ale darurilor*”.
 - ❖ Șincai – deținutul și pârâțul, „*necugetând la legile severe care s-au alcătuit împotriva tulburătorilor liniștii obștești și a nobilei patrii la timpul lumii lui Horea și la răscoala românească năprasnică și la zarva sângeroasă*”.
 - ❖ Șincai – cel acuzat de „tulburarea binelui și a liniștii obștești”, când, la Blaj, ar fi clamat: „*Eu sunt autorul răscoalei și capul conjurațiilor*”.
 - ❖ Șincai – cel care cerea eliberarea sa, pe chezășie, „*întrucât – spunea – sunt nobil*” cu „*drepturi și moșteniri și azi pe pământul Făgărașilor*”. Acolo, localitatea Șinca este un semn și un reper al rădăcinilor neamului lui.
 - ❖ Șincai – cel căruia „pârâșul” Gyjító, îi cerea condamnarea cu pierderea capului și a bunurilor”.
 - ❖ Șincai – pe care drumurile vieții l-au purtat pe la Țaga, Oradea și Buda.
 - ❖ Șincai – care termina *Hronica românilor și a mai multor neamuri* alcătuită vreme de 34 de ani, cronică ce întâmpină refuzul tiparului, declanșând alt episod al hărțuielilor cu autoritățile.
 - ❖ Șincai – o viață zbuciumată, plină de suferințe, până la sfârșitul nebulos și la dispariția lui în tăcere...
 - ❖ Șincai – obosit, răpus de neînțelegerile celor din jur, prăbușit sub greutatea nedreptăților, purtând în desagă, o viață, *Cronica neamului*.
 - ❖ Șincai – pribeagul și martirul unui neam, stins pe pământ străin.
 - ❖ Șincai – cel fără de mormânt (se bănuiește că-și duce somnul de veci undeva, într-o localitate din Slovacia).
- Am creionat portretul intelectual și uman al lui Gheorghe Șincai – sub imperativul și genericul titlu Spiritul lui Șincai, într-o superbă zi de 1 Decembrie, în Șamșudul de odinioară al ilustrului cărturar.